

Перевагами корпоративного соціального інвестування для банківських установ можуть бути наступні:

- перехід від “стихійної” благодійності до системного вирішення суспільних проблем;
- участь у формуванні соціального благополуччя громади через партнерські програми та проекти соціального розвитку;
- налагодження взаємовигідних ділових стосунків з органами влади та іншими зацікавленими сторонами;
- підвищення конкурентоспроможності через формування та посилення позитивного іміджу в середовищі клієнтів та партнерів.

Механізм впровадження корпоративного соціального інвестування може здійснюватися через проведення конкурсу соціальних проектів для неприбуткових організацій. До участі у конкурсі, за рішенням інвестора, можуть долучатися й соціальні державні установи та ініціативні групи громадян. У відповідь на внесок банківської установи отримувачі таких інвестицій популяризують банк серед громадськості як безпосередньо, так і через засоби масової інформації, включають назву банку та його логотип у свої друковані видання, розміщують на інформаційних проспектах тощо.

Таким чином, регулярний моніторинг та оцінка соціальних інвестицій банківських установ є необхідною передумовою раціоналізації всієї системи соціального інвестування – як на рівні окремих банків, так і на рівні банківської системи взагалі. Результатам соціального інвестування є позитивний соціальний ефект та багаторазова компенсація первинних витрат у майбутньому.

В умовах подальшого розвитку ринкових відносин та підприємництва в Україні процеси соціального інвестування будуть набирати обертів, оскільки соціально відповідальне ведення бізнесу створює нові можливості для підвищення конкурентоспроможності банків як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках банківських послуг.

*Т. С. Савичева, доц.,
Філіал Всеросійського фінансово-економічного інститута,
г. Брянск*

КОНЦЕНТРАЦІЯ НА РОССИЙСКОМ БАНКОВСКОМ РЫНКЕ: ПОСЛЕДСТВИЯ ДЛЯ РЕГИОНАЛЬНЫХ БАНКОВ

Реальность такова, что в кризисный и посткризисный период концентрация на российском банковском рынке существенно возросла. На первые пять банков, в которых государство напрямую или опосредованно владеет контрольным пакетом акций, по итогам 2011 года

пришлось около 60 % всего прироста активов (по оценке Ассоциация российских банков). К 1 января 2012 года, по данным ЦБ РФ, на первую пятерку приходилось уже 50 % активов, на 1 марта 2012 года – 50,5 %. Величина концентрации пока умеренная, считают в АРБ и приводят для сравнения примеры США – 61,3 % и Бельгии – 84,3 %. Оценка Центра экономических исследований МФПА еще более оптимистична: по коэффициенту концентрации банковских активов Россия относится к странам с низкой концентрацией активов (CR3 – 39 % в сравнении с 55–98 % в сопоставимых странах).

В 2011 годы самым быстрым темпом росли активы госбанков, однако по накопленным за два посткризисных года темпам роста активов региональные банки, причем не только московские, опережают и госбанки, и иностранные “дочки”, и частные российские банки федерального уровня. По итогам 2011 года второй эшелон региональных банков лидировал по темпам расширения потребительского кредитования, а московский второй эшелон – по темпам роста корпоративного кредитного портфеля. Один из наиболее активных регионов с точки зрения рублевого кредитования компаний, особенно малого бизнеса, – Юг России. Причем лидерами этого локального кредитного бума являются местные банки, а не филиалы федеральных банков. Региональный и московский второй эшелон нарастил портфель потребительских кредитов в 2011 году на 51 и 50 % соответственно – больше, чем какая-либо другая группа банков. Московские малые и средние банки продемонстрировали и опережающую динамику корпоративных кредитов – 37 % прироста в 2011 году (против 27 % в целом по системе).

В региональном разрезе по накопленным за два посткризисных года темпам увеличения рублевых кредитов лидирует Юг России (ЮФО и СКФО) – 56 %. А компании малого бизнеса, включая индивидуальных предпринимателей, на Юге кредитовались еще активнее (прирост задолженности за два года – 69 %). Кроме того, на Юге динамика кредитования заемщиков со стороны местных банков опережала показатели филиалов федеральных институтов, хотя в большинстве других регионов (за естественным исключением Москвы) ситуация ровно обратная (источник: расчеты АЦ “Эксперт Урал” (Екатеринбург) по данным Банка России по состоянию на 01.12.2011).

Из общего количества банков на начало 2011 года более половины – 514 банков, или 50,8 % – зарегистрированы и имеют головной офис в Москве. При таком количестве банков в Москве и при ориентировочной численности населения Москвы в 10,4 млн. человек получается, что на каждые 20,0 тысяч населения столицы приходится один банк. На долю банков, зарегистрированных в Москве, приходится

87,8 % всех активов, 88,9 % всех кредитов и 85,8 % всех вкладов населения. Доля головных офисов и филиалов банков, расположенных в Москве, составляет 64,3 % от всех активов, 57 % всех кредитов и 43,5 % всех вкладов населения. То есть фактически значительная часть тех финансовых ресурсов, которые есть в регионах (вклады населения, счета предприятий и прочие) перетекает в Москву и в дальнейшем с достаточно малой вероятностью возвращается в регион в виде кредитов.

Для оценки рыночной концентрации используется множество различных показателей. Большинство из них достаточно сложны для расчета. На практике чаще используются коэффициент концентрации – рыночные доли трех (CR3), пяти (CR5) и десяти (CR10) ведущих банков, а также индекс Херфиндаля – Хиршмана. Распространенные в международной практике количественные оценки показывают, что уровень концентрации активов российского банковского сектора в 2010 году оставался невысоким. Это обусловлено в том числе значительным количеством небольших кредитных организаций. Индекс концентрации активов на 01.01.2011 составил 0,091 (в предыдущие три года этот показатель находился в диапазоне 0,08–0,09), что соответствует низкому уровню. На среднем уровне остается концентрация кредитов нефинансовым организациям (несмотря на снижение индекса Херфиндаля – Хиршмана за 2010 год с 0,135 до 0,125).

Конкуренция на российском банковском рынке подрывается разными условиями доступа к денежным ресурсам. Банк России не обеспечивает доступность к госресурсам и рефинансированию в равной степени для каждого участника рынка, и тем самым усиливает монополизацию рынка. У средних и малых банков нет такого доступа к ресурсам, как у крупных банков, особенно с участием государства в уставном капитале, из-за чего они вынуждены поддерживать высокую достаточность капитала, снижают кредитную активность.

Рынок фактически принадлежит первым двум сотням банков, контролирующим 92 % рынка. По расчетам с использованием коэффициентов концентрации наша страна находится на 15–18 местах в выборке, т.е. ближе к концу. Чем большее число банков охватывает коэффициент концентрации, тем меньшую концентрацию демонстрирует наш рынок по сравнению с другими странами.

Итак, в сравнении с ведущими развитыми странами российский банковский сектор характеризуется умеренной концентрацией, однако сохранились существенные региональные различия в уровне концентрации на рынке банковских услуг. Поэтому представляется необходимым

учитувать концентрацію в територіальному разрізє и по банковским продуктам.

М. І. Самсонов,
Управління Національного банку України в Сумській області

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ: ІНСТИТУЦІЙНИЙ АСПЕКТ

На сьогоднішній день однією з загальносвітових тенденцій в розвитку сучасних наглядових систем є консолідація зусиль державних органів з метою нагляду за ринком фінансових послуг. Поряд з цим пріоритетним стає дотримання принципу ефективності організаційної структури – досягнення цілей банківського нагляду за найменших витрат. Вибір організаційної побудови банківського нагляду визначається, в першу чергу, національними особливостями соціально-економічного розвитку країни, та зокрема, принципами функціонування її фінансового ринку і системою нагляду за ним. В цілому існує тенденція відмови від використання секторної моделі та перехід до моделі створення єдиного наглядового органу – “мегарегулятора” у зв’язку з неефективністю першої в умовах зростання мобільності капіталу в світовому фінансовому середовищі. Так, на початку ХХІ ст. (2000–2006 рр.) близько тринадцяти європейських країн відмовилися від її використання. Економічним підґрунтям такого переходу виступили конвергентність секторів фінансового ринку та поява комбінованих фінансових інструментів; посилення ролі небанківських фінансово-кредитних установ та тісна кооперація з банківським сектором; якісне та кількісне зростання основних показників фінансового ринку; процедури консолідації бізнесу, а саме угоди злиття та поглинання, та створення великих фінансових структур (конгломератів) на ринку.

Аналізуючи доцільність зміни організаційної структури банківського нагляду України та запровадження його альтернативних варіантів, потрібно враховувати світовий досвід та наявність економічних передумов для подібних змін.

В умовах секторної моделі нагляду за фінансовим ринком в Україні підвищення уваги питанням можливості створення єдиного органу банківського нагляду відбулося під час розгортання фінансово-економічної кризи, яка спричинила появу проблем не лише в банківському секторі, а й в діяльності небанківських установ (кредитних спілок, страхових компаній тощо). Однак слід зауважити, що більш обґрунтованим слід вважати погляди групи науковців, які доводять відсутність потреби у